

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ

П'ЯТА СЕКЦІЯ

СПРАВА «БЕЛЕЙ ПРОТИ УКРАЇНИ» (CASE OF BELEY v. UKRAINE)

(Заява № 2705/20)

РІШЕННЯ

Ст. 46 • Обов'язковість та виконання судових рішень • Скарги заявника обмежені новим періодом і новими фактичними подіями після охоплених попереднім висновком про порушення процесуального аспекту ст. 3 Конвенції • Ст. 46 не перешкоджає Суду розглядати нову заяву

Ст. 3 (процесуальний аспект) • Тривале неефективне розслідування скарг на жорстоке поводження працівників міліції

Підготовлено Секретаріатом. Не є обов'язковим для Суду.

СТРАСБУРГ

19 грудня 2024 року

ОСТАТОЧНЕ
19.03.2025

Це рішення набуло статусу остаточного відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції. Його текст може підлягати редакційним виправленням.

У справі «Белей проти України»

Європейський суд з прав людини (П'ята секція), засідаючи палатою, до складу якої увійшли:

Маттіас Гуйомар (*Mattias Guyomar*), Голова,
Марія Елосегі (*María Elósegui*),
Армен Арутюнян (*Armen Harutyunyan*),
Стефані Моро-Вікстром (*Stéphanie Mourou-Vikström*),
Андреас Зюнд (*Andreas Zünd*),
Діана Сирку (*Diana Sârcu*),
Микола Гнатовський (*Mykola Gnatovskyy*), судді,

та Віктор Соловейчик (*Victor Soloveytschik*), Секретар секції,

з огляду на:

заяву (№ 2705/20), яку 12 грудня 2019 року подав до Суду проти України на підставі статті 34 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція) громадянин України, пан Віталій Миколайович Белей (далі – заявник);

рішення повідомити Уряд України (далі – Уряд) про скарги заявника за статтею 3 Конвенції на тривале неефективне розслідування його тверджень про жорстоке поводження;

зауваження сторін;

після обговорення за зачиненими дверима 26 листопада 2024 року постановляє таке рішення, що було ухвалено у той день:

ВСТУП

1. Заява стосується тривалого та, як стверджується, неефективного розслідування скарг заявника на жорстоке поводження працівників міліції після ухвалення рішення Суду у справі «Белей проти України» [Комітет] (*Beley v. Ukraine*) [Committee], заява № 34199/09, від 20 червня 2019 року), в якому він встановив порушення матеріального і процесуального аспектів статті 3 Конвенції.

ФАКТИ

2. Заявник народився у 1977 році та проживає в селі Чутове, Полтавської області. Заявника представляв пан В.Ф. Коваль, юрист, який практикує у м. Полтава.

3. Уряд представляла його Уповноважений, пані М. Сокоренко.

4. Факти справи можуть бути узагальнені таким чином.

I. ДОВІДКОВА ІНФОРМАЦІЯ

5. Остаточним рішенням від 20 червня 2019 року у згаданій справі «Белей проти України» (*Beley v. Ukraine*) (далі – рішення 2019 року) Суд

встановив, *inter alia*, порушення статті 3 Конвенції у зв'язку з катуванням заявника, якому він був підданий під час незадокументованого тримання під вартою у 2008 році, та непроведенням ефективного розслідування його скарг на жорстоке поводження.

6. Зокрема, стосовно ефективності розслідування Суд встановив, що не було проведено повноцінного розслідування скарг заявника, які були розглянуті в межах дослідчої перевірки, яка була дуже обмежена у засобах і в межах якої заявник не мав офіційного статусу. До того ж винесені прокурорами постанови про відмову в порушенні кримінальної справи неодноразово скасовувалися як поверхові та однобічні. Суд також вказав на серйозні затримки у проведенні слідчих дій та у перегляді судом постанов про відмову в порушенні кримінальної справи, а також на недостатню ретельність під час збирання доказів і встановлення всіх обставин справи (див. пункти 74 – 76 рішення 2019 року).

7. З огляду на той факт, що Уряд не пояснив характер і походження тілесних ушкоджень, завданих під час незаконного тримання заявника під вартою, Суд також встановив порушення статті 3 Конвенції. Зазначивши, що відповідне жорстоке поводження було навмисним і спрямованим на отримання зізнавальних показань заявника, Суд дійшов висновку, що воно становило катування (див. пункти 80 – 87 рішення 2019 року).

8. Суд присудив заявнику 25 000 євро в якості відшкодування моральної шкоди у зв'язку з встановленими порушеннями.

9. Виконання рішення 2019 року перебуває під наглядом Комітету міністрів Ради Європи.

II. ФАКТИ ЩОДО ЦІЄЇ ЗАЯВИ

A. Доводи заявника

10. У листопаді 2019 року заявник звернувся до Генерального прокурора України та Міністра юстиції України щодо розслідування його скарг на жорстоке поводження згідно з рішенням Суду 2019 року.

11. Листом від 03 грудня 2019 року, отриманим заявником 11 грудня 2019 року, Територіальне управління Державного бюро розслідувань, розташованого у місті Краматорську, після отримання інформації від заступника Міністра юстиції України повідомило заявника, що 06 серпня 2019 року було порушено кримінальне провадження у зв'язку із «завданням легких тілесних ушкоджень» та «перевищенням службових повноважень». Також йому повідомили, що його звернення було долучено до матеріалів провадження.

12. Заявник стверджував, що його не викликали на допит в якості потерпілого до липня 2021 року. Допит був проведений 03 серпня

2021 року, під час якого він назвав імена трьох працівників міліції – пана С., пана Г. та пана П., яких він вважав причетними до жорстокого поводження з ним.

13. Згодом, 12 серпня 2021 року, заявник звернувся до слідчого з клопотанням про проведення додаткової судово-медичної експертизи з метою визначення характеру отриманих у 2008 році тілесних ушкоджень та механізму їхнього утворення. Слідчий відмовив у задоволенні цього клопотання, але 10 листопада 2021 року суд скасував постанову слідчого і зобов’язав призначити додаткову судово-медичну експертизу.

14. Згідно з твердженнями заявника інші слідчі дії не проводилися.

15. 17 січня 2022 року заявник подав скаргу до прокуратури Донецької області на недотримання слідчим розумних строків розслідування. Листом від 08 лютого 2022 року заявника повідомили про встановлення того, що розслідування «не в повній мірі відповідало вимогам [ефективності]» та було надано вказівки слідчому щодо подальших дій.

16. 01 березня 2024 року слідчий звернувся до Красногвардійського районного суду міста Дніпропетровська з клопотанням про закриття кримінального провадження у зв’язку з неможливістю встановити осіб, які вчинили кримінальне правопорушення, та закінченням строку давності притягнення до відповідальності за стверджуваний злочин.

17. 01 квітня 2024 року районний суд відмовив у задоволенні вказаного клопотання, зазначивши, що заявник чітко назвав осіб, які могли бути причетними до вчинення проти нього кримінального правопорушення, тому не можна було стверджувати, що ймовірні особи правопорушників не були відомі. Суд також зазначив, посилаючись на практику Верховного Суду, що в ситуаціях, коли потерпілий вказував на конкретну особу як таку, що вчинила кримінальне правопорушення, орган досудового розслідування мав вирішити питання про наявність чи відсутності події кримінального правопорушення, а за її встановлення – про наявність або відсутності ознак кримінального правопорушення в діянні конкретної особи, про достатність доказів для доведення винуватості конкретної особи в суді або підстав до звільнення від кримінальної відповідальності конкретної особи. Суд наголосив, що, враховуючи контекст у справі заявника, підстави для закриття провадження у зв’язку із закінченням строку давності притягнення до відповідальності та неможливістю встановити особу правопорушників були суперечливими, оскільки в первинній справі особи правопорушників були встановлені. Заявник, який був присутній у засіданні, просив оголосити вказаних ним осіб у розшук. Прокурор оскаржив цю ухвалу, але апеляційний суд відмовив у відкритті провадження за апеляційною скаргою.

В. Доводи Уряду

18. Уряд підтвердив, що у серпні 2019 року було порушено кримінальне провадження за фактом «перевищення службових повноважень, яке супроводжувалося насильством» у зв'язку зі скаргами заявника на жорстоке поводження у 2008 році та рішенням Суду 2019 року. Проведення досудового розслідування було доручено Територіальному управлінню Державного бюро розслідувань, розташованому у місті Краматорську (Донецька область).

19. Наприкінці серпня 2019 року слідчий звернувся із запитом до різних органів державної влади, у тому числі до районного відділу поліції та суду з метою отримання документів стосовно справи заявника. Органи державної влади не змогли надати жодних документів у відповідь; наприклад, районний суд не зміг надати матеріалів у зв'язку з їхнім «знищенням».

20. У період з березня до червня 2020 року також було надіслано декілька запитів з метою встановлення можливого місцезнаходження трьох працівників міліції, які могли бути причетними до жорстокого поводження із заявником, у тому числі, наприклад, до Державної прикордонної служби України, Головного управління пенсійного фонду України і Головного управління державної фіскальної служби в Донецькій області. Ані пенсійний фонд, ані фіскальна служба не мали жодної інформації про відповідних осіб; однак Державна прикордонна служба зазначила, що пан П. і сам заявник перетинали кордон у 2018 і 2019 роках.

21. У грудні 2020 року та липні 2021 року було надіслано ще декілька запитів щодо отримання документів та інформації; усі вони були безрезультатними.

22. 03 серпня 2021 року заявника допитали як потерпілого.

23. 21 грудня 2021 року було призначено судово-медичну експертизу медичних документів заявника, датованих 2008 роком, і доручено її проведення Донецькому обласному бюро судово-медичних експертиз. Однак висновок судово-медичної експертизи не було отримано у зв'язку із російським вторгненням в Україну.

24. 19 січня 2022 року пана П., одного з вказаних заявником працівників міліції допитали як свідка.

25. 04 вересня 2023 року було призначено ще одну судово-медичну експертизу медичних документів заявника та цього разу її було доручено Дніпропетровському обласному бюро судово-медичних експертиз.

26. Як зазначив Уряд, у своєму висновку № 247є/31 від 25 січня 2024 року експерти дійшли висновку, що місце та характер тілесних ушкоджень заявника та механізм їхнього спричинення, встановлені під час судово-медичної експертизи 2008 року, не суперечили поясненням

заявника у зв'язку з цим під час допиту 29 травня 2008 року та 03 серпня 2021 року. Сам висновок експерта Суду надано не було.

27. З початком російського вторгнення в Україну в лютому 2022 року місто Волноваха, де заявника тримали під вартою і піддавали жорстокому поводженню у 2008 році, було окуповане і наразі органи державної влади України не мають до нього доступу, що також означає неможливість доступу до відповідних документів або причетних осіб.

28. 04 грудня 2023 року пана П. повторно допитали як свідка. Він заперечив факт завдання тілесних ушкоджень заявнику.

29. 22 січня 2024 року на адресу Головного управління Національної поліції в Донецькій області було направлено запит щодо отримання анкетних даних працівників Волноваського ізолятора тимчасового тримання, які у 2008 році задокументували тілесні ушкодження заявника після його прибуття, та отримання відповідних медичних документів, а також відомостей про співкамерників заявника. Відповіді отримано не було.

30. Уряд зазначив, що розслідування кримінального правопорушення, кваліфікованого як можливе перевищення службових повноважень за частиною другою статті 365 Кримінального кодексу України, усе ще тривало і «матеріали досудового розслідування не підлягали розкриттю». Уряд не надав жодних документів з матеріалів справи.

ПРАВО

I. СТВЕРДЖУВАНЕ ПОРУШЕННЯ СТАТТІ 3 КОНВЕНЦІЇ

31. Заявник скаржився, посилаючись на статтю 13 Конвенції, що держава й надалі не проводить розслідування його скарги на жорстоке поводження навіть після ухвалення рішення Суду 2019 року. Він стверджував, зокрема, що його не повідомляли про початок розслідування, доки він не звернувся стосовно цього, а тому йому не був наданий статус потерпілого, а також не було проведено жодних реальних слідчих дій.

32. Суд, якому належить провідна роль щодо здійснення юридичної кваліфікації фактів справи (див. рішення у справі «Радомилья та інші проти Хорватії» [ВП] (*Radomilja and Others v. Croatia*) [GC], заяви № 37685/10 та № 22768/12, пункт 114 і 126, від 20 березня 2018 року), вважає, що ці скарги підлягають розгляду за статтею 3 Конвенції, яка передбачає:

«Нікого не може бути піддано катуванню або нелюдському чи такому, що принижує гідність, поводженню або покаранню.»

А. Прийнятність

1. Чи стаття 46 Конвенції перешкоджає розгляду скарги заявника

33. Розглядаючи питання прийнятності цієї заяви, Суд повинен спочатку з'ясувати, чи має він юрисдикцію розглядати скаргу заявника, не втручаючись у виключні права держави-відповідача та Комітету Міністрів згідно зі статтею 46 Конвенції щодо виконання рішення Суду 2019 року.

34. Насамперед Суд зазначає, що згідно з пунктом 1 статті 32 Конвенції його юрисдикція поширюється «на всі питання тлумачення і застосування Конвенції та Протоколів до неї, подані йому на розгляд згідно зі статтями 33, 34, 46 і 47». Пункт 2 статті 32 передбачає, що «[у] випадку виникнення спору щодо юрисдикції Суду спір вирішує сам Суд» (див., наприклад, рішення у справі «Лю проти Росії (№ 2)» (*Liu v. Russia (no. 2)*)), заява № 29157/09, пункт 64, від 26 липня 2011 року).

35. З іншого боку, Комітет Міністрів уповноважений перевіряти, чи вжила держава-відповідач індивідуальних заходів, щоб забезпечити припинення порушення та відновлення настільки, наскільки це можливо, стану постраждалої сторони, який сторона мала до порушення Конвенції (Правило 6.2b Регламенту Комітету Міністрів щодо нагляду за виконанням рішень та умов дружнього врегулювання). При цьому Комітет бере до уваги дискреційні повноваження держави-відповідача обирати засоби, необхідні для виконання рішення (див. згадане рішення у справі «Лю проти Росії (№ 2)» (*Liu v. Russia (no. 2)*)), пункт 66).

36. Немає нічого дивного у тому, що після ухвалення рішення, яким було встановлено порушення права протягом конкретного періоду, нове провадження на національному рівні породжує нові питання за Конвенцією (див., серед інших джерел, рішення у справах «Юрішич проти Хорватії (№ 2)» (*Jurišić v. Croatia (no. 2)*)), заява № 8000/21, від 07 липня 2022 року стосовно провадження на національному рівні щодо забезпечення спілкування заявника з його сином, «Шабельник проти України (№ 2)» (*Shabelnik v. Ukraine (no. 2)*)), заява № 15685/11, від 01 червня 2017 року та «Бочан проти України (№ 2)» [ВП] (*Bochan v. Ukraine (no. 2)*) [GC], заява № 22251/08, ЄСПЛ 2015 стосовно справедливості судового перегляду після ухвалення рішення Суду; «Іванцох та інші проти Молдови та Росії» (*Ivanțoc and Others v. Moldova and Russia*), заява № 23687/05, пункт 87, від 15 листопада 2011 року щодо продовження строку тримання під вартою; «Вассерман проти Росії (№ 2)» (*Wasserman v. Russia (no. 2)*)), заява № 21071/05, пункти 36 і 37, від 10 квітня 2008 року щодо невиконання остаточного рішення; та «Ронгоні проти Італії» (*Rongoni v. Italy*), заява № 44531/98, пункт 13, від 25 жовтня 2001 року щодо тривалості провадження). Справді, за відсутності будь-якої оцінки Судом ці нові питання могли бути не розглянуті в контексті нагляду Комітету Міністрів (див. згадане

рішення у справі «Лю проти Росії (№ 2)» (*Liu v. Russia (no. 2)*), пункт 67, і ухвалу щодо прийнятності у справі «Егмез проти Кіпру» (*Egmez v. Cyprus*), заява № 12214/07, пункт 51, від 18 вересня 2012 року).

37. Відповідні принципи були встановлені Судом в рішенні у справі «Морейра Феррейра проти Португалії (№ 2)» [ВП] (*Moreira Ferreira v. Portugal (no. 2)*) [GC], заява № 19867/12, пункти 47 і 48, від 11 липня 2017 року), а стосовно подальших скарг на ефективність розслідування за статтею 3 Конвенції в згаданому рішенні у справі «Егмез проти Кіпру» (*Egmez v. Cyprus*), пункти 48 – 56). Зокрема, оцінюючи такі скарги, Суд повинен з'ясувати, чи стосуються вони лише виконання первинної заяви без наведення будь-яких відповідних нових фактів, чи містять вони нову відповідну інформацію, яка, можливо, вказує на нове порушення Конвенції, щодо розгляду якого Суд наділений компетенцією за критерієм *ratione materiae*. Такий підхід наразі застосовувався Судом у низці справ за статтею 3 Конвенції (див., наприклад, рішення у справах «В.Д. проти Хорватії (№ 2)» (*V.D. v. Croatia (no. 2)*), заява № 19421/15, пункт 54, від 15 листопада 2018 року; «Георге Кобзару проти Румунії» [Комітет] (*Gheorghe Cobzaru v. Romania*) [Committee], заява № 21171/16 від 07 травня 2020 року; та ухвалу щодо прийнятності у справі «Бікбулатова та інші проти України» (*Bikbulatova and Others v. Ukraine*), заява № 47107/14, від 07 квітня 2022 року, в яких не було встановлено жодного порушення). Подібний підхід також був застосований у справах за статтею 2 Конвенції щодо ефективності розслідування (див. в якості нещодавніх прикладів ухвалу щодо прийнятності у справі «Гріббен проти Сполученого Королівства» (*Gribben v. the United Kingdom*), заява № 28864/18, пункт 121, від 25 січня 2022 року та рішення у справі «Штефан-Габрієль Мокану та інші проти Румунії» (*Gabriel Mocanu and Others v. Romania*), заява № 34323/21 та 8 інших заяв, пункти 42 і 43, від 12 грудня 2023 року, в яких було встановлено порушення).

38. Водночас слід мати на увазі, що відповідно до практики Суду ефективність розслідування має оцінюватися в цілому (див., *mutatis mutandis*, рішення у справі «Мустафа Тунч та Феджіре Тунч проти Туреччини» [ВП] (*Mustafa Tunç and Fecire Tunç v. Turkey*) [GC], заява № 24014/05, пункт 225, від 14 квітня 2015 року та згадану ухвалу щодо прийнятності у справі «Гріббен проти Сполученого Королівства» (*Gribben v. the United Kingdom*), пункти 117 і 118). У деяких справах серйозні недоліки на початковому етапі розслідування або дуже тривалі періоди бездіяльності, що негативно вплинули на саму можливість встановлення фактів і притягнення винних осіб до відповідальності, можуть призвести до ситуації, коли можливість ефективного розслідування буде безповоротно втрачена раз і назавжди (див., *mutatis mutandis*, рішення у справі «Фінукейн проти Сполученого Королівства» (*Finucane v. the United Kingdom*), заява № 29178/95, пункти 84 і 89,

ЄСПЛ 2003-VIII, та, наприклад, рішення у справі «Данілов проти України» (*Danilov v. Ukraine*), заява № 2585/06, пункт 70, від 13 березня 2014 року). Таким чином, якщо Суд зробив загальну оцінку ефективності розслідування в рішенні, встановивши порушення у зв'язку з цим, його не завжди можуть просити повторно оцінити ефективність розслідування тих же подій в межах нової заяви просто тому, що надалі відбулися фактичні події: у деяких справах це було б марним і водночас становило б втручання у роль Комітету Міністрів у нагляді за виконанням рішення Суду. Чи так буде у цій заяві значною мірою залежить від її конкретних обставин (див. згадане рішення у справі «Фінукейн проти Сполученого Королівства» (*Finucane v. the United Kingdom*), пункт 89 *in fine* та, *mutatis mutandis*, ухвалу щодо прийнятності у справі «Джордан проти Сполученого Королівства» (*Jordan v. the United Kingdom*), заява № 48066/21, пункти 12 і 14, від 31 травня 2022 року).

39. Повертаючись до цієї справи, Суд зауважує, що після його рішення від 20 червня 2019 року розслідування жорстокого поводження із заявником було відновлено в серпні 2019 року та було проведено певні слідчі дії (хоча також була певна стверджувана бездіяльність). Суд також зазначає, що, попри серйозні недоліки розслідування, встановлені в його рішенні 2019 року (див., зокрема, пункти 74 – 76 цього рішення), не можна вважати, що будь-які слідчі дії після 2019 року, навіть якщо вони були б зразковими, мали б розглядатись як такі, що не могли (у зв'язку зі впливом часу чи іншими причинами) вплинути на питання, чи виконали органи державної влади своє зобов'язання щодо розслідування катування, якому заявник був підданий у 2008 році. У зв'язку з цим Суд зауважує, що скарги заявника у цій справі стосуються належності та ефективності конкретних дій та/або бездіяльності, які мали місце після 2019 року, і того, що, як впливає з матеріалів справи, згідно з національним законодавством строк притягнення винних осіб до відповідальності ще не сплив (див. пункт 17). Незважаючи на те, що виконання рішення 2019 року перебуває під наглядом Комітету Міністрів Ради Європи, Суд вважає, що він може розглянути цю заяву, яка ґрунтується на нових фактичних подіях, а тому порушує нові юридичні питання.

2. Інше щодо прийнятності

40. Уряд стверджував, що заявник зловживав своїм правом на подання індивідуальної заяви до Суду, оскільки «переслідував цілі, відмінні від тих, що передбачені Конвенцією». Уряд зазначив, що заявник подав свою скаргу до Суду наступного дня після того, як йому стало відомо про порушення кримінального провадження, самостійно не вживши жодних процесуальних дій на національному рівні до того, як його допитали у серпні 2021 року.

41. Уряд також зазначив, що заявник не вичерпав національні засоби юридичного захисту, оскільки, попри те, що він дізнався про порушення кримінального провадження у відповідь на його скарги, він не подав клопотання про залучення його до цього провадження в якості потерпілого, щоб мати можливість користуватися широким спектром прав, гарантованих потерпілим.

42. Насамкінець Уряд стверджував, що скарги заявника були необґрунтованими, оскільки органи державної влади вжили всіх можливих заходів за таких обставин, зокрема з огляду на те, що сплинув час після стверджуваної дати подій, місцеперебування деяких свідків було невідомим і тривали військові дії. Уряд також зазначив, що органи державної влади діяли з належною ретельністю, і на початкових етапах їм довелося вжити підготовчих заходів, таких як пошук матеріалів провадження, на що був потрібен час.

43. Суд вважає, що аргументи Уряду тісно пов'язані із суттю справи, а тому долучає їх до розгляду по суті.

В. Суть

1. Доводи заявника

44. Заявник стверджував, що його не повідомили про порушення в серпні 2019 року кримінального провадження у зв'язку з жорстоким поведінням, якому він був підданий працівниками міліції у 2008 році, і він дізнався про нього лише після його звернення у листопаді 2019 року. У зв'язку з цим він підкреслив, що йому не було надано офіційний статус потерпілого ні в серпні, ні в грудні 2019 року. Фактично статус потерпілого йому не надавався до його першого допиту через два роки, у серпні 2021 року. У зв'язку з цим заявник посилався на висновки Суду у рішенні 2019 року, що органи державної влади оперативно не порушили повноцінне розслідування його скарг, а натомість застосовували процедуру дослідчої перевірки, яка була обмежена, зокрема щодо фактичних прав потерпілого та його участі у провадженні. Заявник також стверджував, що саме Міністр юстиції був згаданий як «скаржник» у відповідних документах, які стосувалися провадження 2019 року, а не він як потерпілий.

45. Заявник також зазначив, що хоча Уряд надав детальні відомості про всі запити на інформацію та документи, направлені слідчим, ці запити – загалом дев'ятнадцять – були підготовлені протягом двох років, хоча могли бути підготовлені «за один робочий тиждень». Заявник також стверджував, що протягом цього періоду не було проведено жодної реальної «слідчої дії» і першою такою дією був його допит у серпні 2021 року.

46. У зв'язку з цим заявник також зазначив, що після того, як він назвав імена підозрюваних осіб під час допиту, у слідчого повинні були

з'явитися підстави для вручення їм повідомлення про підозру та проведення інших слідчих дій, таких як очна ставка або слідчий експеримент, жодна з яких проведена не була. Крім того, незважаючи на чітке клопотання заявника про призначення додаткової судово-медичної експертизи, подане під час його допиту у 2021 році, у цьому спочатку йому було відмовлено, а експертиза була призначена лише після того, як суд скасував цю відмову. Заявник також зазначив, що слідчий ніколи не намагався зателефонувати та допитати його тогочасного захисника, пані Т., або медичний персонал, який оглядав його у 2008 році та чиї імена були наведені в матеріалах справи.

47. Стосовно наявності матеріалів провадження 2008 року заявник зазначив, що слідчий з метою їхнього отримання надсилав запити до різних органів державної влади, які виявилися марними. Однак слідчий ніколи не надсилав запити ні самому заявнику, ні до Суду у зв'язку з цим.

48. Насамкінець заявник зазначив, що Уряд приховав від Суду той факт, що в березні 2024 року слідчий намагався закрити провадження. Згідно з твердженнями заявника саме з цієї причини Уряд насправді просив продовжити термін для подання своїх зауважень, який спочатку мав тривати до 08 березня 2024 року.

49. З огляду на наведене заявник вважав, що розслідування у його справі було неповним, одностороннім і абсолютно неефективним.

2. Доводи Уряду

50. Як зазначалося раніше, Уряд стверджував, що декілька заходів було вжито у справі заявника одразу після порушення кримінального провадження. Для виконання всіх цих слідчих дій був потрібен час, тому Уряд стверджував, що строки та прогрес у розслідуванні були розумними та обґрунтованими. У цьому контексті Уряд зазначив, що оскільки провадження було порушено «на підставі відповідних повідомлень» (мається на увазі, вочевидь, інформація від Міністра юстиції), слідчий мав спочатку встановити факти та обставини кримінального правопорушення. Він також зазначив, що було проведено «низку допитів свідків і працівників міліції та інші слідчі дії».

51. Уряд також наголосив на труднощах, пов'язаних з військовими діями, які мають місце на відповідних територіях, і на неможливості отримати доступ до документів чи знайти стверджуваних причетних осіб.

52. Загалом Уряд стверджував, що органи державної влади не були відповідальними за жодне очевидне упущення у зборі відповідних доказів, а відповідне розслідування задовольняло всі встановлені Судом критерії. Той факт, що заявник не був задоволений обставинами,

встановленими під час цього розслідування, не можна було розглядати як порушення процесуального аспекту статті 3 Конвенції.

3. Оцінка Суду

53. Як уже зазначалося, ця справа стосується стверджуваної неефективності триваючого розслідування скарг заявника на жорстоке поводження протягом нового періоду, який підпадає під юрисдикцію Суду за критерієм *ratione materiae*, тобто з червня 2019 року.

54. Суд також зазначає, що на момент подання заявником заяви 12 грудня 2019 року, тобто через день після отримання ним відповіді на його звернення про отримання інформації щодо ходу розслідування, було явно зарано робити будь-які висновки щодо ефективності розслідування, і ініціювати провадження в Суді, стверджуючи про неефективність. Проте Суд послідовно встановлював, що під час розгляду скарги він може брати до уваги факти, які виникли після подання заяви, але були безпосередньо пов'язані з тими, які вона охоплює (див., наприклад, рішення у справі «Шморгунов та інші проти України» (*Shmorgunov and Others v. Ukraine*), заява № 15367/14 та 13 інших заяв, пункт 302, від 21 січня 2021 року з подальшими посиланнями). У цій справі у 2021 році заявник доповнив свою первинну заяву, а пізніше сторони надали детальні зауваження щодо подальших подій після подання заяви. Уряд посилався на документи та інформацію щодо триваючого розслідування. Таким чином, ніщо не перешкоджає Суду розглянути питання ефективності розслідування, посилаючись на події, які відбулися після подання заяви.

55. Суд посилається на загальні принципи щодо процесуальних зобов'язань за статтею 3 Конвенції щодо скарг на жорстоке поводження працівників поліції, як вони наведені, наприклад, в рішенні у справі «Буїд проти Бельгії» [ВП] (*Bouyid v. Belgium*) [GC], заява № 23380/09, пункти 114 – 123, від 28 вересня 2015 року). Зокрема, декілька критеріїв є основними для оцінки дотримання процесуальної вимоги статті 3 Конвенції: належність слідчих дій, оперативність і розумна тривалість розслідування, залучення потерпілого та незалежність розслідування. Щоб бути ефективним, розслідування має бути здатним призвести до встановлення та покарання винних осіб. Хоча ця вимога не є обов'язком досягнення результатів, а обов'язком вжиття заходів, будь-який недолік у розслідуванні, який підриває можливість встановлення походження тілесних ушкоджень або відповідальної особи, може призвести до порушення необхідного стандарту ефективності. Також важливо нагадати, що органи державної влади повинні діяти за власною ініціативою (там само).

56. Суд переконався, що у цій справі не було порушено жодних питань щодо незалежності розслідування.

57. Стосовно питання про залучення потерпілого до провадження Суд підкреслює, що процесуальне зобов'язання за Конвенцією вимагає, щоб розслідування було доступним для потерпілих тією мірою, яка необхідна для захисту їхніх законних інтересів (див. рішення у справі «Джуліані та Гаджіо проти Італії» [ВП] (*Giuliani and Gaggio v. Italy*) [GC], заява № 23458/02, пункт 303, ЄСПЛ 2011 (витяги)). Потерпілі повинні мати можливість брати ефективну участь у розслідуванні в тій чи іншій формі, зокрема, мати доступ до матеріалів розслідування. Крім того, розслідування має завершуватись обґрунтованим рішенням, здатним запевнити залучену громадськість у дотриманні верховенства права (див. рішення у справі «Бунтов проти Росії» (*Buntov v. Russia*), заява № 27026/10, пункт 125, від 05 червня 2012 року з подальшими посиланнями).

58. У зв'язку з цим Суд зазначає, що заявник не був поінформований про початок розслідування в серпні 2019 року та його стан, поки він безпосередньо не звернувся до органів державної влади за цією інформацією. До того ж вбачається, що навіть після звернення заявника до відповідних органів державної влади у листопаді 2019 року, йому лише повідомили, що його заява «була долучена до справи», і, вочевидь, він офіційно не був залучений до провадження як потерпілий до його першого допиту у серпні 2021 року, тобто через два роки після порушення провадження. Як вбачається з витягу з Єдиного реєстру досудових розслідувань, дійсно потерпілим чи особою, яка подавала скаргу (скаржник), був зазначений не заявник, а Міністр юстиції, вочевидь через те, що саме він повідомив ДБР про рішення Суду 2019 року (див. пункт 11). Також вбачається, що не проводилося інших слідчих дій за участю заявника, окрім його допиту.

59. У контексті аргументу Уряду, що заявник не вживав жодних дій у період з грудня 2019 року до серпня 2021 року, щоб продемонструвати свою зацікавленість у розслідуванні, Суд нагадує про зобов'язання органів державної влади діяти за власною ініціативою у справах про жорстоке поводження представників держави, і вважає, що саме органи державної влади мали забезпечити участь заявника у провадженні з початкових етапів (див. в якості протилежного прикладу згадане рішення у справі «В.Д. проти Хорватії» (*V.D. v. Croatia*), пункт 74).

60. Крім того, направивши свої звернення в листопаді 2019 року, заявник вжив належних і достатніх дій, щоб продемонструвати свою зацікавленість у продовженні розслідування, і не можна сказати, що від нього вимагалось вичерпання будь-яких можливих засобів юридичного захисту (див., *mutatis mutandis*, згадане рішення у справі «В.Д. проти Хорватії» (*V.D. v. Croatia*), пункти 60 і 61). У цьому контексті Суд також звертає увагу на ініційоване заявником провадження з метою оскарження відмови слідчого призначити судово-медичну експертизу у 2021 році та його скаргу на тривале та неефективне розслідування у

2022 році, що свідчить про справжню зацікавленість заявника у провадженні. У зв'язку з цим Суд також не вбачає, які інші приховані цілі або причини міг мати заявник стосовно цього розслідування, всупереч твердженням Уряду про «зловживання правом на подання індивідуальної заяви» (див. пункт 40).

61. Стосовно оперативності та належності Суд зауважує, що провадження було відновлено досить швидко, менш ніж через два місяці після ухвалення рішення Суду 2019 року, і були надіслані попередні запити щодо пошуку матеріалів розслідування 2008 року до різних органів державної влади. Об'єктивні обставини, які не залежали від органів державної влади, ускладнювали ці зусилля. Зокрема, відповідні території, на яких зберігалися документи, або постраждали внаслідок військових дій, або згодом були окуповані російськими військами. Ці самі події завадили органам державної влади встановити місцезнаходження більшості стверджуваних осіб, які вчинили кримінальне правопорушення, та інших причетних осіб. Ці об'єктивні труднощі існують й досі. Проте Суд вважає, що обставини вимагали більшої оперативності та проактивності з боку органів державної влади, зокрема для забезпечення безпеки документів.

62. Суд також зазначає, що Уряд не стверджував, що органи державної влади не могли зв'язатися з будь-якої причини з паном П., якого заявник назвав одним із можливих осіб, які вчинили кримінальне правопорушення. Проте вперше його допитали у січні 2022 року, не пояснивши таку безпідставну затримку. Варто також зазначити, що, як впливає із зауважень Уряду, пан П. заперечив завдання будь-яких тілесних ушкоджень заявнику, і органи досудового розслідування прийняли ці показання без додаткових запитань й не намагалися провести будь-які інші слідчі дії за участю пана П. і, можливо, заявника, в тому числі очну ставку.

63. Суд також зазначає, що розслідування 2019 року проводилося за частиною другою статті 365 Кримінального кодексу України, яка передбачає відповідальність у справах про перевищення службових повноважень, які супроводжувалися насильством (див. пункти 11 і 30). Такий вибір юридичної кваліфікації вбачається дивним, з огляду на висновок Суду, що застосоване до заявника у 2008 році жорстоке поводження становило катування – злочин, який карається іншою нормою Кримінального кодексу України – статтею 127. Хоча Суд погоджується, що первинна класифікація відповідних дій могла бути іншою та могла змінюватися в ході розслідування, за відсутності правдоподібного пояснення він вважає, що зазначене може розглядатися як ознака нерозуміння важливості обов'язку органів державної влади розслідувати такі тяжкі діяння як стверджуване катування, а тому як таке, що підриває ефективність розслідування в цілому (див., *mutatis mutandis*, рішення у справі «Скороходов проти

України» (*Skorokhodov v. Ukraine*), заява № 56697/09, пункт 36, від 14 листопада 2013 року).

64. У зв'язку з цим Суд також звертає увагу на спробу органів державної влади на початку 2024 року, після того, як Уряд було повідомлено про заяву у цій справі, закрити провадження на тій підставі, що було неможливо встановити особу, яка вчинила кримінальне правопорушення, і у зв'язку зі впливом строку давності притягнення до кримінальної відповідальності (п'ятнадцять років за кримінальне правопорушення, передбачене частиною другою статті 365 Кримінального кодексу України). Суди відмовили у задоволенні їхнього клопотання у зв'язку з цим, не встановивши підстав для такого закриття, оскільки заявник чітко назвав осіб, яких він підозрював. Хоча національні суди не розглядали питання про вплив строку давності притягнення до відповідальності як таке, Суд все ж зауважує, що якби справу було кваліфіковано як катування, згідно із законодавством України строк давності притягнення до кримінальної відповідальності не застосовувався б (частина п'ята статті 49 Кримінального кодексу України).

65. Насамкінець Суд не може оминати увагою той факт, що самі національні органи влади, а саме прокуратура Донецької області, вже в лютому 2022 року визнала, що розслідування у справі заявника було тривалим і неефективним (див. пункт 15). Як зазначено у відповідному листі заявнику, слідчому було надано вказівки щодо подальших дій у справі. Однак інформація, якими були ці вказівки та чи виконувалися вони протягом подальшого періоду, відсутня. Провадження триває близько п'яти років.

66. Наведених міркувань достатньо для висновку Суду, що не було доведено, що протягом відповідного періоду національні органи влади діяли з належною ретельністю для забезпечення ефективного розслідування тверджень заявника про жорстоке поводження.

67. Отже, Суд відхиляє попередні заперечення Уряду щодо прийнятності скарг заявника та вважає, що було порушено процесуальний аспект статті 3 Конвенції з огляду на події, які відбувалися з червня 2019 року.

II. ЗАСТОСУВАННЯ СТАТТІ 41 КОНВЕНЦІЇ

68. Стаття 41 Конвенції передбачає:

«Якщо Суд визнає факт порушення Конвенції або протоколів до неї і якщо внутрішнє право відповідної Високої Договірної Сторони передбачає лише часткове відшкодування, Суд, у разі необхідності, надає потерпілій стороні справедливую сатисфакцію.»

69. Заявник вимагав 25 000 євро в якості відшкодування моральної шкоди за аналогією із сумою, присудженою в рішенні 2019 року. Він не

висунув жодних вимог щодо відшкодування матеріальної шкоди або компенсації судових та інших витрат.

70. Уряд заперечив, вважаючи цю вимогу надмірною та необґрунтованою.

71. Беручи до уваги конкретні обставини справи, Суд присуджує заявнику 1 800 євро в якості відшкодування моральної шкоди та додатково суму будь-якого податку, що може нараховуватись.

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ СУД ОДНОГОЛОСНО

1. *Вирішує* долучити до розгляду по суті попередні заперечення Уряду щодо прийнятності та після розгляду *відхиляє* їх;
2. *Оголошує* заяву прийнятною;
3. *Постановляє*, що було порушено процесуальний аспект статті 3 Конвенції;
4. *Постановляє*, що:
 - (а) упродовж трьох місяців з дати, коли це рішення набуде статусу остаточного відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції, держава-відповідач повинна сплатити заявнику 1 800 (одна тисяча вісімсот) євро та додатково суму будь-якого податку, що може нараховуватись, в якості відшкодування моральної шкоди, ця сума має бути конвертована у національну валюту держави-відповідача за курсом на день здійснення платежу;
 - (b) із закінченням зазначеного тримісячного строку до остаточного розрахунку на зазначену суму нараховуватиметься простий відсоток (*simple interest*) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти;
5. *Відхиляє* решту вимог заявника щодо справедливої сатисфакції.

Учинено англійською мовою та повідомлено письмово 19 грудня 2024 року відповідно до пунктів 2 і 3 Правила 77 Регламенту Суду.

Віктор Соловейчик
(Victor Soloveytschik)
Секретар секції

Маттіас Гуйомар
(Mattias Guyomar)
Голова